

Transportkommissionen

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq

Takorluukkanut tunngatillugu siunnersuutit

Tusarniaanermi tunngavissiaq, 2. februar 2010

ASSARTUUSSINEQ PILLUGU
ISUMALIOQATIGIISITAQ
TRANSPORTKOMMISSIONEN
Postboks 909
3900 Nuuk
Tel +299 345000
Fax +299 313154
www.transportkommissionen.gl

Imai

1	Takorluukkat	2
2	Anguniakkat	2
3	Ajornartorsiut tunngaviusoq	3
4	Silaannakkut angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit	6
5	Umiarsuarnik angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit	9
6	Umiarsualiviit ilusiligaanerit: ajornartorsiutit pingaarnerit	10
7	Aqqusinertigut angallannerit: ajornartorsiutit pingaarnerit	12
8	Eqaassuseq	12
9	Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissat	13
10	Siornatigut misissueqqissaartarnernut naleqqiullugu assigiinngissutit	14

Aallaqqaasiut

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq sulinerani siunertat arlaliupput.

Siullermik aalajangiisussat, assartuussinermit killissarititaasunik pilersitsisussat aalajangiinissamut sakkussaattut atorineqassaaq. Tassani assersuutigalugu mit-tarfinnut umiarsualivinnullu attaveqarnikkut killissarititaasut, kiisalu ingerlatsi-nermut, soorlu suliaasaqarfinnut niuerpalaartumik tunngaveqarluni ingerlatsi-viusinnaanngitsunut tapiissuteqartarnernut tunngasut maleruagassiorneqarnis-saat pineqarpoq.

Aappaattut isumalioqatigiissitaq sulissaaq, tassalu inassuteqaatini aalajangersi-masuni ataqatigiissunik paasiniaasassaaq, assartuussineq pillugu inuiaqatigiinni oqallinnermi piorsaassaaq, aammalu nunap immikkoortuini aqqiissutissat pit-saannginnerusut aallunnagit, tamakkiisumik isiginninnissamik pilersitsissalluni.

Pingajuattut isumalioqatigiissitap sulinermini misissueqqissaarnikkut, nalunaarusiornikkut, allakkiornikkut paasiniaanikkullu ilisimariikkat paasiuminarsitiniassavai, taakkulu ilisimasat annertusarneqarnerinut atugassatut pissarsiarineqarsinnaasunngortissallugit.

1 Takorluukkat

Inuiaqatigiit Kalaallit Nunaanni assartuussinermik pitsaasumik, akikitsumik inuiaqatigiillu aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu akisussaaffeqarfiusumik atuisinnaassapput.

Assartuussinermi anguniagassat pingaarnerit, suliniutit iliuusissanullu pilersaarutit tamarmik siunnerfigisassaasa pingaarnerit pilersinneqarnissaat takorloorneqarpoq.

2 Anguniakkat

Kalaallit Nunaanni assartuussinerup siunissaanut inassuteqartoqarnissaa Naalakkersuisut kissaatigaat. Inassuteqaateqarnermi assartueriaaseq aningaasagarnikkut imminut nammassinnaasoq, aammalu inuiaqatigiinni ineriartortitsinernut tamarmiusunut tapertaasinnaasoq qulakkeerneqassaaq.

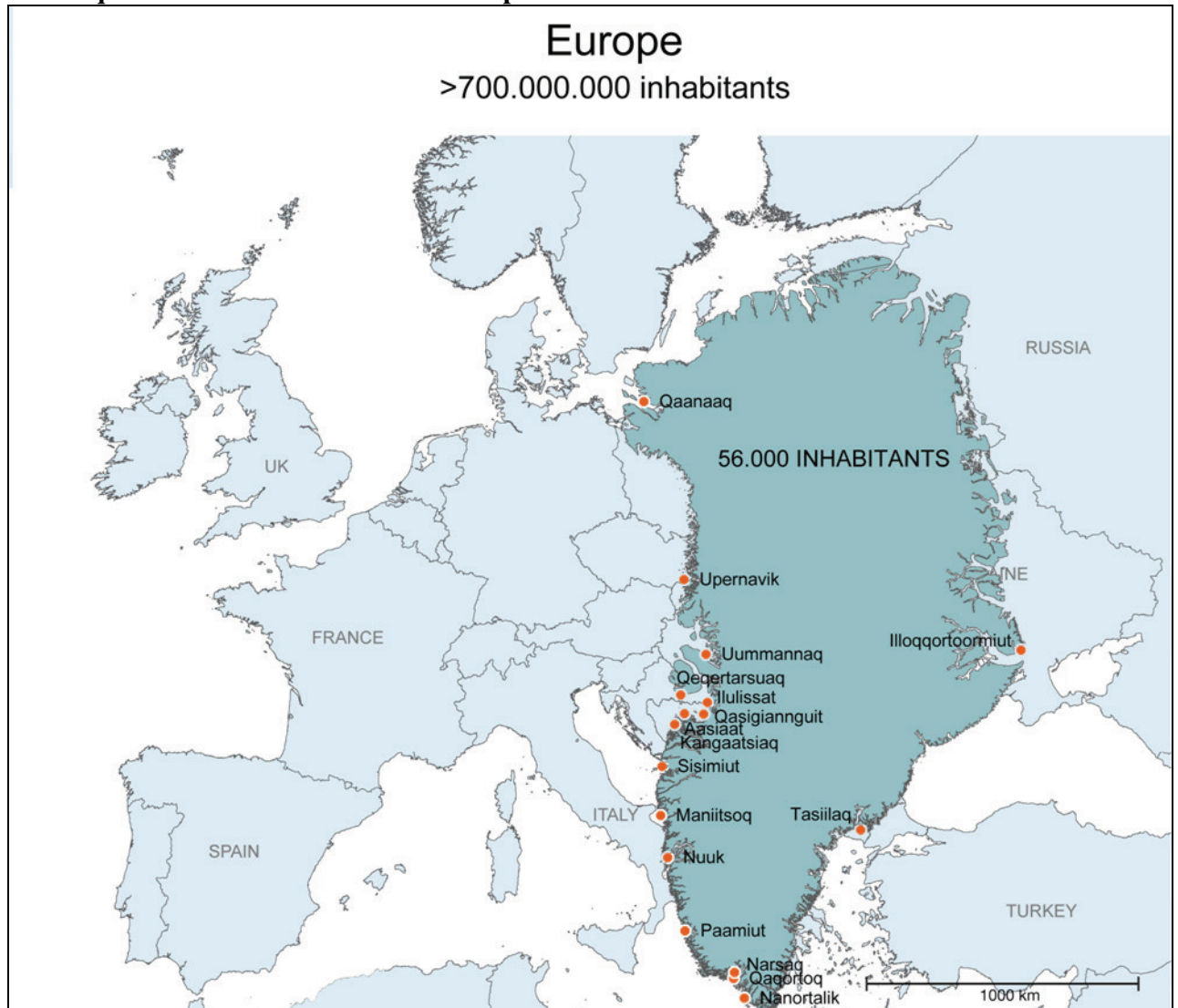
Naalakkersuisut takorluukkanik pilersitsinissamut periarfissinniarlugit isumalioqatigiissitap sulineranut anguniakkat aqutsisuussapput.

Matuma kinguliani taakku tunngavigalugit ajornartorsiutit pingaarnerit, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap suliamik ingerlatseqqinnermini tunngavigisassai suunersut Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap aalajangersarpai.

3 Ajornartorsiut tunngaviusoq

Aningaasaqarnerni tamani assartuussineq pitsaasoq akikitsorlu pingaaruteqarpoq, tamannalu aamma Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisortaqarfiup siunissamut nassuiaasiaani 2007-imi saqqummersumi allaaserineqarpoq. Tamatuma Kalaallit Nunaannut tunngatillugu immikkut unammilligassaaneranut pissutsit pingaarnerit marluupput: 1) nuna 2,2 mio. km²-nik annertussuseqartoq 2) innuttaasut ikittunnguit 56.000-erpianik amerlassuseqartut, ilaatigut illoqarfinnut 18-inut nunaqarfinnullu 60-it missaanniittunut agguarsimasut. Taakku saniatigut nunami issittumi pissutsit eqqarsaatigineqassapput.

Kalaallit Nunaata assinga assersuutigalugu Europami nunat assingannut, takusutissiaq 1-imi takutinneqartumut assersuukkaanni, nunap angissusia takuneqarsinnaavoq.

Ilusiliaq 1. Kalaallit Nunaat aamma Europa – assersuut

Ilusiliaq 1-imi takuneqarsinnaasutut Kalaallit Nunaata Avannaaniit, tassalu Qaanaamiit, Kalaallit Nunaata Kujataanut, tassalu Nanortalimmut, Københavnimiit illoqarfimmut Tunis-imut, 2.100 km-inik isorartussusillip isorartoqatigaa. Kalaallit Nunaata tamarmiusup isorartussusia Skagen-imiit Gibraltar-imut, 2.650 km-inik isorartussusillip isorartoqatigaa. Aamma Nuup Tasiilallu akornat 700 km-it missaannik isorartussuseqarpoq. Sumiiffiit isorartunerujussuat Kalaallit Nunaanni assartuussinermut aningaasartuutit qaffasissorujussuunerannut pissutaasut ilagaat.

Assartuussinermut aningaasartuutit Kalaallit Nunaanni qaffasissorujussuunerannut pissutaasoq pingaarneq alla oqaatigineqareersutut tassaavoq, innuttaasut 56.000-iinnaat ilaatigut illoqarfinnut 18-inut nunaqarfinnullu 60-it missaanniit-tunut agguarneqarsimmata. Tamatumattaq kingunerisaanik mittarfinnut umiarsualivinnullu, inunnik nassiussanillu assartuussinernik isumagisaqartunut aningaasaliissutit amerlasoorujussuusarput. Assersuutigalugu maanna illoqarfinni 17-ini umiarsualiveqarpoq (Qaanaaq kisimi umiarsualivivimmik taaneqar-

sinnaasumik soqanngilaq), kiisalu nunaqarfinni talittarfeqarluni aalisariutinullu ikaartarfeqarluni. Sanaartukkat katillugit 185-it missaanniittut, tassalu umiarsuarnut Imapikkoortaatitut talittarfiit, aalisariutinut talittarfiit, nunaqarfinni ikaartarfiit, puttasut, pituttortarfiit, puttaqutit avalatsitsisarfiit il.il. pigineqarput. Nunap iluani aamma mittarfiit 59-iupput, taakkunanga 13-it timmisartunut suluusalinnut mittarfiullutik, sinnerilu qulimiguulinnut mittarfiullutik. 2008-mi mittarfinni 35-ini ilaasut katillugit 500-t inorlugit amerlassuseqarsimapput.

Pissusiusut marluk taakku kingunerisaannik Kalaallit Nunaanni assartuussi-nermut aningaasartuutit qaffasissorujussuupput, innuttaasullu taama ikitsigisut maannatut taama siammasitsigisumik najugaqartuattillugit qaffasissorujussuujuaannassallutik.¹

Takorluukkat allattorsimaffianni innuttaasut ilusiligaanerisa allanngorsinnaaner-
rat isiginngitsuusaarneqarsinnaanngilaq. Takussutissiaq 1-imi tamatuma takus-
sutissiernerani, illoqarfinni tallimani taaneqartuni, illoqarfinni tamarmiusuni
aammalu nunaqarfinni tamarmiusuni 1960-ip kingorna innuttaasut agguarnerat
takutinneqarpoq.

**Takussutissiaq 1. Innuttaasut, taakkulu 1960-ip kingorna illoqarfinnut
tallimanut, illoqarfinnut tamanut nunaqarfinnullu ta-
manut agguarneri**

<i>Naanera</i>	<i>1960</i>	<i>1970</i>	<i>1990</i>	<i>2000^a</i>	<i>2007</i>
Nuuk	3.179	7.478	12.181	13.889	15.084
Sisimiut	1.714	3.362	4.954	5.222	5.397
Ilulissat	1.293	2.702	4.135	4.285	4.584
Qaqortoq	1.741	2.760	3.127	3.086	3.258
Maniitsoq	1.636	2.588	3.195	2.905	2.771
Illoqarfiit	19.541	34.175	44.554	45.927	47.112
Nunaqarfiit il.il.	13.599	12.357	11.066	10.318	9.350
Katillugit	33.140	46.532	55.620	56.245	56.462

a.2001-ip naanerani illoqarfinni tallimaasuni.

Najoqqutarineqartoq: Naatsorsueqqissaartarfik. Ukiumoortumik kisitsisitigut paasissutissat aamma Ukiumoortumik nalunaarut.

Takussutissiaq 1-imi takuneqarsinnaasutut ukiut arlalissuit ingerlanerini suli innuttaasut illoqarfinnut ineriartornerusunut katersuuttarput, pingaartumik illoqarfinnut annernut pingasunut: Nuuk, Sisimiut aamma Ilulissat. Tassalu 1960-imi innuttaasut 59 procentii illoqarfinni najugaqarsimapput, 2007-illu naanerani kisitsit taanna 83 procentimut qaffassimavoq.

¹ Allakkiami "Kalaallit Nunaanni illoqarfinni tallimani" eqqarsaatigineqartuni aningaasartuutitigut sipaagassanut missiliukkat", tak. Assartuussineq pillugu Isumaliogatigiissitap nittartagaa, innuttaasut siammasinnerisa kingunerisaanik silaannakkut assartuinnermut aningaasartuutit amerlinissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Tamanna kalaaliinnarnit atugaanngilaq, nunarsuarli tamakkerlugu atuuttuulluni, tak. takussutissiaq 2, tassanilu takuneqarsinnaavoq nunarsuarli illoqarfinni innuttaasut 1960-imi pingajorarterutaasimallutik, 2010-mi affanngorlutik amerlisimasut. Taamaattumik taamatut ineriartortoqarnerata allannguuteqarnissaa naatsorsuutiqeqarsinnaanngilaq – aamma Kalaallit Nunaanni.

Takussutissiaq 2. Nunarsuarli innuttaasut 1960-ip kingorna nunaannarmut illoqarfinnullu agguarlugit

	1960	1970	1990	2000	2010 ^a
Illoqarfiit, pct.	32,9	36,0	43,0	46,6	50,6
Nunaannaq, pct.	67,1	64,0	57,0	53,4	49,4
mio.-nngorlugit katinneri (=100%)	3.032	3.699	5.295	6.124	6.907

a.Missiliuineq.

Najoqqutarineqartoq: UN 2009. *World Urbanization Prospects: The 2007 Revision Population Database*.

Siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu angallannerup ilusaa pitsaasoq, attaveqarnermut sanaartukkanik taakkununga tunngassutilinnik ilaqartinneqartoq pillugu aalajangiisoqalerpat, aammalu eqaassusissaq pisariaqartinneqartoq qulakkeerlugu ilusiliisoqartussanngorpat, aalajangiiffigisassat amerlasuut pisariu-sullu aalajangiiffiqeqartussaapput. Eqaassuseqarnissaa kissaatiginarpoq, tassami pissusiviusut ineriartorneranni akuttunngitsumik – ilaannilu annertuumik – tunngavissanik saqqummiussinermut naleqqiullugu nikingasoortoqartarmat. Tamannalu minnerunngitsumik siunissaq ungasingaatsiartoq, tassalu ukiut 30-50-it siumut eqqarsaatigineqassappata angallannerup ilusissaa, tassungalu atatillugu attaveqarnermi sanaartukkat amerlasoorsuit suliarineqartariaqartussaapput.

4 Silaannakkut angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit

Aalajangigassat ilaat allanit pingaaruteqarnerujussuupput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq tunngaviusumik isumaqarpoq, Kalaallit Nunaanni inunnik angallassinermut atatillugu timmisartunut mittarfik nunamut isaariaq pingaarneq / pingaarnerit toqqarneqarnissaat aalajangigassani pingaaruteqarlunnartutut inissisimasooq. Ulumikkut Kangerlussuarmit Narsarsuarmit KØbenhavni attaveqartoqarpoq, tamatumunngalu atatillugu pingaarutilittut inissisimasuullutik. Kisiannili siornatigut tamatumunnga aalajangiinerusimasuni sorsunnersuit aappaanni sakkutooqarfeqarnermut tunngasut Kangerlussuar-mut Narsarsuarmullu inissiinissamut tunngavigineqarsimapput, tamannalu ilaatigut aamma angallannermut politikkikkut nassuiaammi 2004-meersumi taaneqarpoq.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq tamanna tunngavigalugu, aammalu siornatigut isumaliutersuutaasarsimasut isumassarsiorfigalugit Nuuk imaluunniit Nuuk/Ilulissat Kangerlussuarmit/Narsarsuarmit taarsiullugit isaarissatut pingaarnertut toqqarneqarpata pitsaanerussanersoq pillugu misissueqqissaarnis-

saminik pingaartitsivoq. Aamma tamatumunnga atasumik – pingaartumillu Nuup Ilulissallu, ullumikkut Danmarkimiit timmisartumut ilaasut 50%-iisa missaanniittut tikiffigisartagaasa isaarissatut pingaarnertut atorneqalersinnaanerannut tunngasut – Keflavik siunissami nunanut allanut timmisartuussisarnermi katersuuffittut pingaarnerusutut² inissinneqarsinnaanersoq Isumalioqatigiissitap misissuiffiginiarpaa.

Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfimmik nutaamik, ilaatigut Airbus 330-mik miffigineqarsinnaasumik sananissaq periarfissanut ilaavoq. Tamatumunngali atatillugu mittarfiup pioreersup tallineqarnissaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu iluanaarnarnerussanersoq aamma misissoq-qissaarneqassaaq, tassungalu Ilulissani mittarfiup, Nuummut tulliulluni timmisartunut ilaasut amerlanerpaartaannit tikkineqartartup tallineqarsinnaanera ilaattinneqarsinnaavoq. Tassunga atatillugu aamma Keflavik nunanut allanut angalanermi eqiteruffittut pingaarnertut annertunerusumik atorneqarsinnaanera aamma misissuiffigineqassaaq. Kangerlussuarmi mittarfik matuneqassappat, tamanna ukiut 50-it sinnerlugit ingerlanerini innuttaasut Nuummut Ilulissanullu eqiterunnerisa annertusinerata nangissutaatut soorunami isigineqassaaq, naak Sisimiut suli Kalaallit Nunaanni illoqarfiit annersaasa tullerigaluaraat, tak. takussutissiaq 1. Taamatullu ineriartortoqarnera aatsaat erngup nukinganik innaallagissiorfimmik atuilernermut, aatsitassarsiornermut il.il. atatillugu illoqarfinni allani inuussutissarsiutitigut suliaassanik annertuunik pilersitsisoqarpat kipitinneqarsinnaassaaq, tassungalu Maniitsumi aluminiuliorfiliassaaq assersuutigineqarsinnaavoq.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap matuma siuliani taaneqartut tunngavigalugit – aammalu silaannakkut angallassinermut inunnik assartuinnermut pingaaruteqarnera eqqarsaatigalugu – mittarfiit ilusiligaanissaannut apeqqut inunnik angallassinermut tunngatillugu Isumalioqatigiissitap misissuueqqissaarnerani qitiusumik sammeneqarnissaa pingaartippaa.

Taamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissuueqqissaarnermini, mittarfiit iluserisinnaasaat assigiinngitsut misissoqqissaarniarpai assersuuniarlugillu, tak. skema 1.

Skema 1. Mittarfiit iluserisinnaasaannut assersuutit

Iluseq maanna atorneqartoq ^a	Timmisartunut suluusalinnut mittarfiit minnerpaamik 799 meterit 13-it, taakkulu saniatigut mittarfiit qulimiguulinnit angal-
---	--

² Ilanngussaaq A-mi takuneqarsinnaasutut Kangerlussuaq Narsarsuarlu ilaasut 8.500-erpiat aamma 4.000-it sinnerlugit amerlassusillit Danmarkimiit apuuffigisarpaat. Siunissami Imarpik qulaallugu angallassinerni Kangerlussuaq/Narsarsuaq aqqusaarneqartarunnaassappata, pingaartumik ilaasut Kangerlussuarmut apuuttussat, Kangerlussuarmi ataatsimiittarfinnik/sumasioqatigiittarfinnik assigisaannillu atuisussat siunissami pingaartumik Nuummukartalissapput ilaatigullu aamma Ilulissanukartalissallutik. Tamatumani ilaasut affaat Kangerlussuarmut apuuttartussat naatsorsuutigineqassappata, 60 procentingajaat Nuummut imaluunniit Kangerlussuarmut apuuttalissapput.

	lavigineqartartut 46-t
Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik qitiusoq (2200 m) ^b	Mittarfinnut allanut tunngatillugu isumaliutersuutit uku ilaatinneqassapput:
Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik qitiusoq (2200 m) aamma Ilulissani mittarfik annerusoq (1799 m) ^b	a) heliportit/helikopterit mittarfinnik ujaraaqqanik qallikkanik/timmisartunik suulusalinnik taarserneqartariaqarnersut,
Nuummi Ilulissanilu mittarfiit annerit marluk (1799 m), København nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugu ^b	b) mittarfiit asfaltinik qallikkat 799 m-it pioreersut ilaat 1199 m-inut tallisariaqarnersut,
Nuummi Ilulissanilu mittarfiit annerit marluk (1799 m), København Keflavik-ilu nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugit ^b	c) Qaortumi mittarfimmik 1199 m-imik nutaamik sanasoqartariaqarnersoq,
Nuummi mittarfik aneq ataaseq (1799 m), København Keflavik-ilu nunanut allanut qitiusumik katersuuffigalugu ^b	d) mittarfiit ujaraaqqanik qallikkat ilaat asfaltinik qalliganngorlugit suliarisariaqarnersut,
	e) mittarfiit ilaat siunissami timmisartut amerlanerpaamik 19-inik ilaasoqarsinnaasunik sullinneqartariaqarnersut, taamaaliornikkut mittarfimmi ataatsimi ukiumut ingerlatsinermut aningaasartuutit anner-tuumik ikilisinneqarsinnaammata.

a. Ukiumi kingullermi, 2008-mi, angallannermut kisitsisit saqqummiunneqartut assigalugit.

b. Pisuni taakkunani Kangerlussuup Narsarsuullu siunissami Imarpik qulaallugu timmisartut angallannerini sullissinermut ilaatinneqassanngippata.

Oqaaseqaat: Mittarfiit takissusissaattut taaneqartut missiliuinerinnaapput, timmisartunik nutaanik ineriartortitsinermi nukimmik atuinerup avatangiisinullu sunniisarnep annikillisinneqarnernani, timmisartut 19-it sinnerlugit ilaasoqarsinnaasut atorneqassappata mittarfiit tannerusut pisariaqartinneqartussatut isikkoqarmata.

Skema 1-imi mittarfiit ilusiligaanerannut Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik imaluunniit Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfiit inissiffissaannut ilusilernerqarnissaannullu periarfissat assigiinngitsut kisimik pineqanngillat, taakkunungali aamma Kalaallit Nunaata sinnerani mittarfiit ilusissaat ilaatinneqarput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap tunngaviusumik suliasaqarfiup taassuma ineriartortinneqarnerata mittarfiit 799 m-init, maannamut Sisimiuni, Aasianni, Ummannami, Upernavimmi, Maniitsumi, Qaanaami Paamiunilu atugaasunit takinerungaatsialernissaannik piumasaqarnissap tungaanut ingerlanneqaannarnissaa pingaaruteqalersussatut isumaqarfigaa.

Maannamut timmisartunik tunisassioortut akornanni misissuinerusimasut takutippaat, timmisartut 20-t missaanniit 60 / 70-inut ilaasoqarsinnaasut piumaneqarnerat naammakkunnaarsimasoq, taamaattumillu timmisartut taamaattut tunisassiarineqarunnaarsimapput. Timmisartut killissarititaasut taakku sinnerlugit ilaasoqarsinnaasut, tunisassiarineqartussatut pilersaarutigineqartut mittarfinnik, minnerpaamik 1.200 - 1.600 m-inik takissusilinnik pisariaqartitsiviupput. Ajornartorsiut taanna Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sulinerminik nangitsinermi salliutissallugu naatsorsuutigaa.

Tamatuma saniatigut timmisartut 19-it tikillugit ilaasoqarsinnaasut, mittarfinnut naannernut missinnaasut, nunap immikkoortuisa ilaanni qulimiguulinnik sullis-

siviusunut taartissatut atorneqarnissaat inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ilua-naarutaasinnaanersoq Isumalioqatigiissitap misissuiffigeqqissaarniarpaa. Nuus-sisarnernut, napparsimasunik angallassisarnernut il.il. atatillugu qulimiguullit pisariaqartinneqaannarsinnaanerit misissueqqissaarnernut taakkununga ilaa-tinneqassaaq.

Erseqqissaatigineqassaaq, skema 1-imi mittarfiit ilusissaat taaneqartut missi-liuinerinnaammata, tassami assartuussinermi malitassiat timmisartunillu ine-riartortitsinerit il.il. misissueqqissaarfineqarnerini paasineqarsinnaavoq, ske-ma 1-imi mittarfiit ilulissaattut taaneqartunit allaanerusut inuiaqatigiit aningaa-saqarnerat eqqarsaatigalugu orniginarnerussasut.

5 Umiarsuarnik angallassineq: ajornartorsiutit pingaarnerit

Umiarsuarnik angallassineq pingaarnertut nassiussanik imaatigut angallassi-nermut aamma imaatigut ilaasunik angallassinermut avitaavoq.

5.1 Nassiussanik angallassineq

Nassiussanik imaatigut angallassineq Kalaallit Nunaannut aamma Kalaallit Nunaanniit, aammalu illoqarfiit anginerit akornanni, kiisalu illoqarfinnut min-nerit nunaqarfinnullu nassiussanik angallassinermut agguagaavoq. Illoqarfiit annerit akornanni nassiussanik imaatigut angallassinermi Namminersorlutik oqartussat aamma Royal Arctic Line A/S-ip (RAL) akornanni kisimiilluni a-kuersissummik pigisaqarnissamut isumaqatigiissut tunngavigineqarpoq. Kisi-miilluni akuersissummik pigisaqarnissamut isumaqatigiissutit ingerlateqqinne-qarnissaa naleqqunnersoq Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misis-sussallugu naatsorsuutigaa.

Illoqarfinnut minnernut nunaqarfinnullu nassiussanik imaatigut angallassinermi kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissut, Namminersorlutik Oqartussat aamma Royal Arctic Bygdeservice A/S-ip akornanni isumaqatigiissutigineqartoq tun-ngavigineqarpoq. Illuatungerit akornanni ukiuni 20-ni atuuttussamik isumaqa-tigiissusiornissaq aalajangiunneqareermat, nassiussanik imaatigut angallassine-rup tassunga tunngasortaa Assartuineq pillugu Isumalioqatigiissitap itinerusu-mik misissuiffiginiangilaa.

5.2 Ilaasunik angallassineq

Ilaasunut tunngatillugu Arctic Umiaq Line A/S niuerpalaartumik tunngaveqar-luni Kalaallit Nunaata kitaata kujataani Narsamiit avannaani Ilulissanut nunap immikkoortuisa akornanni angallassissaaq. Nunap immikkoortuisa akornanni ilaasunik angallassinermi atugassarititaasut pitsaanngillat, ajornartorsiullu ta-manna Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissuiffigissavaa.

Nunap immikkoortuisa ilaanni umiarsuit atorlugit ilaasunik angallassinertit Namminersorlutik Oqartussanut kiffartuunneqarnissamik isumaqatigiissutit

aqputigalugit maleruagassiorneqarput. Taakku saniatigut sullissisut namminer-sortut arlallit niuernermik tunngaveqarlutik najukkani innuttaasunik kiffartuussisuupput. Qeqertarsuup Tunuani aamma Kalaallit Nunaata Kujataani nunap immikkoortuini imaatigut angallassinerit, sikusarnera sikorsuaqartarneralu pisutigalugit kisimiillutik ingerlanneqarsinnaanngillat. Tamanna tunngavigalugu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap nunap immikkoortuini ilaasunik imaatigut angallassisarnermi pitsaaqutinik pitsaannequtinillu paasiniaassaaq.

2006-imili angallasseriaatsimut tapiisarnermi angallaviit ataannartut ataatsit tapiiffigineqartarput. Taamaattumik sumunnarfimmuut ataatsimut assartueriaatsimut ataasiinnarmut tapiisoqartarpoq. Tamanna aaqqiissutissatut naleqquttuunersoq, imaluunniit sumiiffiit ilaanni assartueriaatsinut assigiinngitsunut assigiinngitsunik amerlassuseqartunik tapiisinnaaneq atorlugu imaatigut silaannak-kullu angallannermut tapiisarnissaq iluaqutaassanersoq tassani apeqqutaavoq.

6 Umiarsualiviit ilusiligaanerat: ajornartorsiutit pingaarnerit

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaqarpoq, nassiussanik umiarsuit atorlugit assartuinnermut atatillugu ajornartorsiutini pingaarneq tassaasoq, umiarsualiviit arlallit siunissami umiarsuit Imapikkoortaatit atorlugit toqqaannartumik sullinneqartariaqarmata. Maanna ilusiusoq atorlugu kitaata sineriaani illoqarfiit arlallit Royal Arctic-ip umiasuaatai Imapikkoortaatit atorlugit toqqaannartumik sullinneqarput. Taakku saniatigut Tunumi Tasiilaq Ittoqqortoormiillu aasaanerani Aalborg-imiit toqqaannartumik immikkut ittumik sullinneqartarput.

Tamatununga atatillugu Nuuk umiarsuit Imapikkoortaatit atorlugu sullinneqassasoq siumoortumik aalajangiusimaneqareermat, illoqarfiit Nuup avannaaniittut kujataaniittullu sullinneqarnerat assigiinngitsuussanersut isumalioqatigiissitap misissussavaa, tassami illoqarfiit Nuup kujataaniittut umiarsuarnit taakkunanga aqqusaarneqartartussaassammata. Tunup sullinneqarnera ullumikkut immikkut ittumik ingerlanneqassaaq.

Taamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissueqqissaarnermini skema 2-mi umiarsualiviit iluserisinnaasaattut taaneqartut misissoqqissaassavai imminnullu assersuutissallugit.

Skema 2. Umiarsualiviit iluserisinnaasaannut assersuutit

Iluseq maanna atorneqartoq:

Kalaallit Nunaata Kitaata Kujataatalu sineriaani illoqarfiit annerit arlallit umiarsuarnit Imapikkoortaatinit toqqaannartumik sullinneqassapput. Tunu immikkut sullinneqassaaq. Illoqarfiit allat pingaartumik umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.

Maanna iluseq atorneqartoq, tassanilu kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.

Maanna iluseq atorneqartoq, tassanilu kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup a-

vannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqassapput.
Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik nutaaq akunnittarfittut, kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqarlutik.
Nuummi Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfik nutaaq aamma Sisimiuni umiarsuarnut Imarpikkoortaatinut talittarfik nutaaq, kitaata sineriaani illoqarfiit Nuup avannaaniittut, taamatullu kujataaniittut umiarsuit pilersuisut atorlugit sullinneqarlutik.

Silaannakkut angallassinermut atatillugu erseqqissaatigineqassaaq, skema 2-mi taaneqartut missiliuinerinnaammata, tassami assartuussinermi malitassiat il.il. misissueqqissaarfigineqarnerini paasineqarsinnaavoq, skema 2-mi umiarsuali-viit ilusissaattut taaneqartunit allaanerusut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eq-qarsaatigalugu orniginarnerussasut.

7 Akqusinertigut angallannerit: ajornartorsiutit pingaarnerit

Suliassatigut siunertat tamaasa eqqarsaatigalugit biilit atorlugit assartuineq maannamut najukkanik assartuinerinnartut ingerlanneqartarpoq, illoqarfiit, nunaqarfiit, illoqarfiit/nunaqarfiit akornanni akqusineqanngimmat. Najukkalli avataanni akquserniornissat annertunerusut marluk arlaleriarlutik misissoqqissaarneqarsimapput. Tassani Sisimiut Kangerlussuullu akornanni akquserniassaq, aamma Kalaallit Nunaata Kujataani Qaqortup, Narsap aamma Narsarsuup akornanni akquserniassaq pineqarput. Akquserniassani taakkunani Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfinnut pioreersunut, tassalu Kangerlussuarmut Narsarsuarmullu attaviliinissaq eqqarsaatigineqarpoq. Taamaattumik akquserniassat taakku pillugit apeqqutit, siunissami Imarpik qulaallugu timmisartunut mittarfiup (-iit) inissiffissaata misissoqqissaarneqarnerinut atatillugu misissoqqissaarneqassapput.

8 Eqaassuseq

Eqqoriaanissaq ajornartuuvoq – pingaartumik siunissaq pillugu. Siumut unga-sissorsuarmut eqqoriaaniaraanni, soorlumi nalinginnaasumik mittarfiit umiarsualiviillu ilusiligaanissaannut tunngatillugu ukiut 50-it siumut eqqoriaalluni taamatut pisoqartartoq, eqaassusissamut apeqqut, tassalu nutaanik ineriartortisinissamut naleqqussaaffiusinnaasoq pingaaruteqartorujussuusarpoq. Kalaallinut atatillugu siunissaq taama ungasitsigisoq pineqartillugu inuussutissarsiutitut suliat nutaat innuttaasut allatut annertuumik amerlinerinik, pingaartumillu inuit nunaqavissut nunap iluani allatut agguarneqarnerinik kinguneqarsinnaanersoq pillugu apeqqut ilanngutissallugu pissusissamisuussaaq. Tamatumunnga atatillugu Maniitsup eqqaani aluminiumik aatsiteriviliornissamut pilersaarutit, Isuani savimminissamik piiaaviliorsinnaanermut periarfissat, Nuup Eqqaani Qeqertarsuarmi kuultimik piiaanissaq, Tunumi Malmbjerget-imi molybdæn-imik piiaa-

nissaq il.il. innersuussutigineqassapput. Tamatumunnga atatillugu apeqqut pingaaruteqarluinnartoq tassaavoq, mittarfiit umiarsualiviillu ilusaannut atatillugu taamatut ineriartortitsinikkut qitiusumik misissueqqissaarnerit inernerit allanngortinneqarsinnaanerit qanoq ilimanaateqartiginersoq.

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaa malillugu innuttaasut najugaqavissut ukiut 50-it siumut eqqarsaatigalugit, kitaata sineriaani illoqarfinnut pioreersunut katersuuttussaapput, Nuuk illoqarfinni anginerpaassalluni. Tassani suliaassalersinnaasunut attaveqarneri assersuutigalugu Nuuk Kangerlussuarluunniit aqqusaarneqartassanersut pingaarnerusussaannngilaq. Ineriartortitsinermik, mittarfeqarfiit qitiusumik inissisimasut sumiiffissaannut toqqaanissamut annertuumik sunniuteqarsinnaasumik allannguisinnaasumillu pisoqarsinnaanera Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap soorunami eqqunnginnerarsinnaannngilaq.

Taamatuttaaq umiarsuit atorlugit nassiussanik angallassinermut atatillugu pisoqarsinnaavoq. Tunumi molybdæn-imik, Isuani, Nuup avannamut kangiani 150 km-inik ungasissusilimmiittumi saviminissamik, aamma Qeqertarsuarmi kuultimik piiaanissamut atatillugu soorunami taakkununga atasunik umiarsualiviliornissaq pisariaqartinneqartussaavoq.

Tamannali ineriartortitsinernik allanik, minnerunngitsumik attaveqarnermi sanaartukkat annertussusilerneqarnissaannut sunniuteqartussanik pisoqartussaannnginneranik isumaqanngilaq. Assersuutigalugu timmisartunik allanik nutaanik ineriartortitsinermi, soorlu 2007-imi siunissamut takorluukkanut nassuiaammi tunngavigineqartutut Nuummi imaluunniit Nuummi/Ilulissani mittarfiit tallillugit timmisartumik qitiusumik isaarissatut atorneqarnissaanik toqqaasoqassappat, tamanna imminut akilersinnaanngitsutut nalilerneqarsinnaavoq, tassanilu Nuummi mittarfiup 2.200 meterinut aamma Ilulissani mittarfiup 1.799 meterinut tallineqarnissaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaanerusutut tikkuarneqarpoq. Ajorluartumilli matuma siuliani allasimasat tunngavigalugit ineriartortitsinermi mittarfiit tannerulernissaat siunnerfigineqarpoq. Qitiusumik suliaasaqarfimmi tassani siunissami ineriartortitsinisap qanoq ikkumaarnerata ilanngunneqarnissaa soorunami pingaaruteqarpoq. Minnerpaamik siunissaq eqqarsaatigalugu aaqqiinissaq eqaassusissatut pisariaqartinneqartumik imaqartinneqarnissaa, taamaalillunilu ineriartortitsinissamut tunngavissatut nassuerutigineqarsimasut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminut illersorsinnaasumik naammassineqarsinnaanissaat pisariaqarpoq.³

3 Savallimmiuni mittarfimmik 1200 meterimiit 1600 meterimut talliliinissamut pilersaarummik aallartitsisoqarpoq.

4 Atuakkat najoqqutarineqartut allattorsimaffiat Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap nittartagaanni takuuk

Aamma akit naleqqiunneqarsinnaasut ineriartornerat angallassinernup annertus-susilerneqarnissaanut, taamatullu assartueriaatsinut agguarneqarnissaannut pi-ngaaruteqalersinnaavoq. Tamatumunnga atatillugu assersuutigalugu umiarsuit nunat immikkoortuisa assigiinngitsut akornanni ilaasunik angallassinermi niuernikkut iluanaaruteqarfiusinnaanermik atuiffiuleqqissinnaanerit pisinnaan-ngitsutut oqaatigineqarsinnaanngilaq.

9 Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissat

Isumalioqatigiissitap sulinermini malitassaani aamma erseqqissaatigineqareer-sutut aningaasaqarnikkut namminiilersinnaaneq Namminersorlutik Oqartussani qitiusumik anguniarneqarpoq. Tamatuma kingunerisaanik takorluukkat iluaqu-taasinnaasumik ilusilerneqarnermikkut soorunami takorluukkanut naleqquttuu-nissaat isumalioqatigiissitap pingaartippaa.

Attaveqaatit ataatsimut isigalugit aningaasaqarnermi sulianut ineriartortitsiner-mullu sinaakktissatut piumasaqaatinik pilersitsinissamut ineriartortitsinissa-mullu iluaqutigineqarnissaat minnerpaamik taamatut pingaaruteqartigitinneqar-poq. Tamanna minnerunngitsumik kalaallinut atatillugu pingaarutilimmik inis-sisimavoq, tassami nunap iluani tunisassiat ima annikitsigipput, allaat suliffis-suit, soorlu aalisarnermik inuussutissarsiuteqartut, angisuunik ingerlataqarnermi iluaqutissanik isumalluuteqartut avammut tunisaqarsinnaanermik, taamatullu assartuineramik pitsaasumik sukkasuumillu pinngitsuuisinnaanngillat.

Tamatuma saniatigut inuinnaat inuiaqatigiit CO₂-mik aniatitsinerannik appaa-nissaq Namminersorlutik Oqartussat qitiusumik anguniagaraat. Taamaattumik isumalioqatigiissitap isumaliutersuutaasa ilaattut attaveqarnermi allannguutissat suut CO₂-mik aniatitsineramik appartitsiviusussatut annertusititsiviusussatul-luunniit naatsorsuutigineqarnerisut nalilersuiffigineqassaaq.

10 Siornatigut misissueqqissaartarnernut naleqqiullugu assigiinngissutit

Angallanneq pillugu apeqqutinut tunngatillugu misissueqqissaarnerit, nassuiaa-tit il.il. saqqummersartut allattorsimaffianni takuneqarsinnaasutut, piffissap ingerlanerani angallanneq pillugu apeqqutinut tunngatillugu misissueqqissaar-nerit nassuiaatillu amerlangaatsiartut saqqummersinneqarsinapput. assartuussi-nerli pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutissaani angallanneq pillugu politikkimut pingaarnermut tunngatillugu apeqqutit ataqatigiissumik misis-sueqqissaarfigineqarnissaannut periarfissiisoqassaaq. Suliassamut tassunga nalunaarutit ataasiakkaat suliareneqareersimasut atorneqassapput, taamatullu angallannermut ilusiliat atorneqassallutik, tassanilu angallannermut ilusiliat assigiinngitsut tamarmik ilaatinneqarsinnaapput, taakkunanilu angallannermi piffissanik angallannernullu aningaasartuutissanik ilanngussisoqarsinnaavoq. Taamaalilluni misissueqqaarnerit ataqatigiit eqiterussaanagerusullu, Assartuussi-neq pillugu Isumalioqatigiissitap atorsinnaasai nutaat suliarinissaannut periar-fissiisoqassaaq.

Ilanngussaq A

2006-imi Air Greenland pillugu kisitsisitigut paasissutissat – sumunnarfinnut/sumunnarfinniit timmisartunut ilaasut amerlassusaat

Antal passagerer fra/til destinationer år 2006; Kilde: Air Greenland	Til																								
	København	Nuuk	Ilulissat	Sisimiut	Kangerlussuaq	Aasiaat	Narsarsuaq	Qaqortoq	Manlitsoq	Kulusuk	Narsaq	Umannaq	Nanortalik	Upernavik	Paamiut	Qaarsut	Qaanaaq	Tasiilaq	Qeqertarsuaq	Qasigiannguit	Alluitsup Paa	Kangilinniguit	Baltimore		
alt (til)	55.224	46.693	18.910	16.438	16.935	8.522	8.920	7.906	6.476	1.002	3.520	2.934	2.531	2.624	2.425	1.946	1.045	4.307	791	727	527	255	152	210.810	
Fra	København	203	20.680	6.319	4.664	8.577	2.351	4.244	2.252	1.547	80	765	511	464	487	629	271	155	177	117	81	102	101	2	54.779
	Nuuk	20.528	587	4.035	5.507	3.059	2.124	1.541	2.072	3.022	412	782	445	357	402	1.222	130	120	489	134	111	43	39	87	47.248
	Ilulissat	7.040	3.761	148	1.479	1.667	1.440	44	110	213	57	50	763	9	1.012	34	489	362	40	248	284	2	0	45	19.297
	Sisimiut	4.779	5.668	1.564	1.11	1.669	1.035	82	106	903	49	67	115	18	77	40	38	37	64	31	17	1	0	5	16.376
	Kangerlussuaq	8.710	2.673	1.461	1.692	1.18	441	69	24	360	179	17	70	12	42	10	47	26	152	19	14	0	1	8	16.145
	Aasiaat	2.239	2.307	1.429	1.119	572	33	26	57	145	21	31	125	2	112	20	132	26	35	178	177	0	2	0	8.788
	Narsarsuaq	4.143	1.795	122	162	74	67	1.310	92	78	6	655	11	339	2	109	8	4	1	5	0	92	38	0	8.455
	Qaqortoq	2.295	1.795	122	162	74	67	1.310	92	78	6	748	11	933	9	171	2	3	10	3	4	108	18	2	8.023
	Manlitsoq	1.528	2.986	202	919	435	151	19	37	29	17	37	30	3	31	13	7	1	17	8	5	2	0	3	6.480
	Kulusuk	86	435	25	42	259	20	1	6	4	170	1	0	1	1	1	0	0	3.252	0	0	0	0	0	4.303
	Narsaq	858	755	52	110	36	54	795	774	53	3	26	4	168	16	76	2	4	6	1	4	33	2	0	3.832
	Umannaq	507	478	703	129	72	184	7	30	20	0	8	37	1	70	5	717	4	0	6	0	0	0	0	2.978
	Nanortalik	432	434	15	32	17	3	454	979	2	0	200	0	31	0	31	0	1	2	0	135	1	0	0	2.769
	Upernavik	404	308	1.158	83	66	107	0	13	13	0	13	41	0	2	0	45	286	1	6	2	0	0	0	2.548
	Paamiut	619	1.148	74	51	15	17	164	129	24	1	88	4	20	4	4	3	0	1	0	0	3	53	0	2.422
	Qaarsut	227	141	450	20	70	136	1	5	6	2	2	758	0	49	1	50	10	1	1	0	0	0	0	1.930
	Qaanaaq	172	116	387	31	44	34	2	2	4	0	10	2	0	299	0	3	0	4	4	0	4	0	0	1.118
	Tasiilaq	135	553	45	65	0	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	52	0	2	0	0	0	874
	Qeqertarsuaq	66	128	372	31	45	136	4	3	3	0	3	7	0	8	0	2	0	0	1	26	0	0	0	835
	Qasigiannguit	70	165	237	36	44	142	0	2	4	0	4	1	0	1	0	0	6	3	29	0	0	0	0	744
	Alluitsup Paa	108	30	2	1	0	1	43	115	4	0	11	0	174	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	491
	Kangilinniguit	72	36	0	0	9	0	32	7	1	0	2	0	0	0	59	0	0	0	0	0	0	0	0	218
	Baltimore	3	64	35	44	6	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	157

Ilanngussaq B

Mittarfiit takissusiisa, timmisartut suussuserisinnaasaasa aammalu angusinnaasat ataqatigiinnerat *.

Mittarfik 650 meterinik takissusilik:

Timmisartut sarpillit:

- Dash 6 (amerlanerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiaq 2010-mi aallarteqqinneqassaaq.
- Dornier 228 (amerlanerpaamik ilaasut 19-it). Tunisassiaq 2010-mi aallarteqqinneqassaaq.

Mittarfik 799 meterinik takissusilik:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +

Timmisartut sarpillit:

- Dash-7 (amerlanerpaamik ilaasut 44-t). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Dash-8 100/200 (amerlanerpaamik ilaasut 37-it - killilikkat). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.

Mittarfik 1199 meterinik takissusilik:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiligaanngitsut) +

Timmisartut sarpillit:

- Dash-7 (amerlanerpaamik ilaasut 44-t). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Dash-8 100/200 (amerlanerpaamik ilaasut 37-it). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.
- Dash-8-300 (amerlanerpaamik ilaasut 56-it - killilikkat). Tunisassiaq 2009-mi maajimi unitsinneqarpoq.
- ATR-72-212 (amerlanerpaamik ilaasut 61-it - killilikkat)

Timmisartut taaneqartut tamarmik assersuutigalugu Nuummiit Islandimut nal. ak. pingasut – sisamaat avillugu timmisartorluni apuussinnaapput.

Timmisartut sukkasuuliat:

- Avro RJ85/Bae-146-200 (amerlanerpaamik ilaasut 92-it - killilikkat). Assersuutigalugu Nuummiit Islandimut nal. ak. marluk atorlugit timmisartorluni apuussinnaasoq. Tunisassiaq unitsinneqarpoq.

Mittarfik 1799 meterinik takissusilik:

Timmisartut matuma siuliani taaneqartut tamarmik (killiliiffigineqanngitsut) +

Timmisartut sukkasuuliat:

- Boeing 757-200 (amerlanerpaamik ilaasut 200-t - killilikkat). Tunisassiaq unitsinneqarpoq.
- Boeing 737-700 (amerlanerpaamik ilaasut 141-t - killilikkat).

Assersuutigalugu timmisartut taaneqartut marluk Nuummiit/Ilulissaniit Københavnimut akornuteqanngitsumik, pissutsit qanorluunniit ikkaluar-pata killilersorneqaratik sulisinnaassappata mittarfik 2.150 meterinik takissusilik pisariaqartinneqarpoq.

Ilanngussaq B

Mittarfiit takissusiisa, timmisartut suussuserisinnaasaasa aammalu angusinnaasat ataqatigiinnerat *.

* Oqaaseq “- killilimmik” atorneqartillugu angusinnaasat, ilaasorineqarsinnaasut aamma/imaluunniit nassiussat nassarneqarsinnaasut annerpaaffissaat appartinneqarsinnaavoq. Aamma killiliinernut silap pissusai aalajangersimasut apeqqutaasussaapput.

Najoqqutarineqartoq: "Timmisartuussisarnermi ingerlasussanik piareersarneq aqutsinerlu pillugit nalunaarusiap ilaanut iluarsiissut", timmisartuussisarnermi ingerlasussanik piareersaasarnermut aqutsinermullu ataatsimiititaliaaqqap Ilulissani Nuummilu mittarfiit umiarsualiviillu allineqarnissaannut suleqatigiissitamut suliaa, 2006.

Flight Global, www.flightglobal.com, 8. april 2008 kiisalu quppersagaq "Flight International", 3-9. november 2009.